

A healthcare worker in a white coat and blue face mask is seen from the side, with their hand resting on the shoulder of an elderly man. The man is wearing a white t-shirt and a blue face mask. They are in a brightly lit room with a bookshelf in the background. The text is overlaid on a semi-transparent dark grey rectangle.

2 E SNAPSHOTVERSLAG EASPD

**DE IMPACT
VAN COVID-19 OP
GEHANDICAPTEN-
VOORZIENINGEN
IN EUROPA**

OKTOBER 2020

Dit is een verslag door de Europese Associatie van Dienstverleners voor Personen met een Handicap (EASPD).

Auteurs:

Thomas Bignal, EASPD Beleidsmanager

Lay-out: Ilaria Cassani,

Communicatieverantwoordelijke

EASPD dankt allen die bijdroegen aan de ontwikkeling van dit verslag.

Brussel, Oktober 2020

Copyright © EASPD 2020

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system without the prior permission of the copyright.

This publication has been produced with the financial support of the European Union Programme for Employment and Social Innovation "EaSI" (2014-2020). The information contained in this publication does not necessarily reflect the official position of the European Commission.

INHOUD

Kernboodschap.....	3
1.Inleiding.....	5
2.Algemene impact op het type zorg- en ondersteuningsdiensten aangeboden aan personen met een handicap.....	6
3.Voortzetting van de diensten staat op het spel.....	8
4.Gezondheid en Veiligheid vs Keuzes en Controle.....	11
5.Welke rol speelt de Europese Unie?.....	14
6.Conclusies.....	17
7. Begeleidende Documenten.....	19

SNAPSHOTVERSLAG EASPD

KERNBOODSCHAP

Dit verslag volgt op EASPD's eerste snapshotverslag over de impact van Covid-19 op gehandicaptenvoorzieningen in Europa (april 2020), en wil een overzicht geven van de stand van zaken over heel Europa in oktober 2020. Het is gebaseerd op gegevens die verzameld zijn door de Europese Associatie van Dienstverleners voor Personen met een Handicap (EASPD) in oktober 2020.

De kernboodschap van het verslag is als volgt:

- Sinds de eerste golf en lockdown werd er al een enorme vooruitgang geboekt bij de voorziening van zorg- en ondersteuningsdiensten voor personen met een handicap; de meeste diensten kunnen nu opnieuw voorzien worden, ook via rechtstreeks persoonlijk contact.
- Dit komt deels door de flexibiliteit van vele dienstverleners, die de manier waarop de zorg en ondersteuning wordt aangeboden, hebben aangepast. Dat deden ze zowel aan de hand van digitale middelen, als op manieren waarbij de fysieke afstand gemaximaliseerd kan worden. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PPE) zijn nu ver het hele continent grotendeels beschikbaar.
- In verband met de huidige tweede golf, blijft de situatie onstabiel. Dat komt door een aantal uitdagingen die de voortzetting en de duurzaamheid van de Europese dienstverlening op het spel zetten; waaronder:
  - Onvoldoende overheidssteun om de financiële duurzaamheid van de sector te kunnen verzekeren, door verhoogde kosten, verminderd inkomen en de reeds bestaande moeilijkheden die vele dienstverleners over het hele continent moeten ondergaan.
  - Uitgesproken personeelstekorten door meer afwezigheden, personeelsafvloeiingen, ziekteverlof en problemen i.v.m. mentale gezondheid.
- Er zijn bewijzen dat de nadruk op het 'beschermen van mensen met een handicap' voor veel van hen eigenlijk leidt tot minder eigen keuzes en controle over hun leven en over de diensten waarvan ze gebruik maken - en minder genot van mensenrechten. Dat druist in tegen de principes van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, ook bekrachtigd door de Europese Unie.

- Wat wel nodig is, is dat de dienstverlening voor personen met een handicap blijft werken, dat ze die mensen laten keuzes kunnen blijven maken en controle over hun leven geven. Dat moet gebeuren op een manier die de gezondheid en veiligheid van zowel de dienstontvangers als de professionals garandeert.
- Daarvoor zouden overheidsinstanties de volgende stappen moeten ondernemen:
  - Zorg voor adequate financiering voor dienstverleners, zodat zij bijkomende kosten kunnen dekken en hun verliezen kunnen compenseren, met het oog op het verzekeren van de financiële duurzaamheid en de jobs van de dienstverleners.
  - Ondersteun de dienstverleners bij het rekruteren en behouden van personeel zodat de dienstverlening kan voortgezet worden; ondersteun hen ook bij het opleiden van de begunstigen en professionals op het vlak van gezondheid en veiligheid tijdens Covid-19.
  - Geef prioriteit aan de toegang tot persoonlijke beschermingsmiddelen, test-entreesystemen en vaccins (wanneer die ontwikkeld zijn), voor zowel de dienstontvangers als de professionals.
  - Ondersteun de dienstverleners bij het digitaliseren van hun diensten aan de hand van begeleiding, financiering voor het aanschaffen van apparatuur en het opleiden van betrokken personen, en het ontwikkelen van toegankelijke digitale tools en oplossingen.
- De steun van de Europese Unie aan gehandicaptenvoorzieningen tijdens de Covid-19-pandemie had tot nu toe slechts een gelimiteerde impact; voornamelijk, maar niet enkel, door keuzes gemaakt op nationaal niveau. Hoewel dit deels kan worden verklaard door de verdeling van bevoegdheden, zou de Europese Unie meer moeten ondernemen om haar verplichtingen inzake de mensenrechten te respecteren, en om te garanderen dat de sector - die essentieel is voor haar sociaal beleid - zijn activiteiten kan blijven voortzetten en duurzaam kan zijn. Dit omvat voor de EU onder andere aanpassingen aan haar fiscale regels, aan haar beleid inzake staatssteun en overheidsopdrachten, het vergemakkelijken van het gebruik van EU-fondsen en verzekeren dat haar sociaal beleidsplan voor 2021 een groot deel van de problemen aankaart die de sociale diensten tijdens deze Covid-19-pandemie hebben beïnvloed.

1. Inleiding

Dit verslag volgt op EASPD's eerste snapshotverslag over de impact van COVID-19 op gehandicaptenvoorzieningen in Europa (april 2020), en wil een overzicht geven van de stand van zaken over heel Europa in oktober 2020. Het is gebaseerd op gegevens die verzameld zijn door de Ledenforums van EASPD, die bestaan uit EASPD's leden; zij vertegenwoordigen meer dan 17,000 diensten in 34 verschillende Europese landen. Dit verslag wil een overkoepelende beoordeling geven van de situatie in Europa, hoewel het niet mogelijk is om de gevarieerde omstandigheden en de complexe diversiteit in elke Europese lidstaat weer te geven. Het doel van dit verslag bestaat er voornamelijk uit om Europese beleidsvormers te informeren over de stand van zaken in Europa aangaande de voorziening van zorg- en ondersteuningsdiensten voor personen met een handicap over het hele continent. Een groot deel van de kansen en uitdagingen die hieronder worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van diensten voor mensen met een handicap die door ons lidmaatschap worden voorzien: werk en werkgelegenheid, dagelijkse zorg en ondersteuning, ondersteuning bij noodgevallen, onderwijs en training, kinderopvang, culturele betrokkenheid, enz.

2. Algemene impact op het type zorg- en ondersteuningsdiensten aangeboden aan personen met een handicap

Gehandicaptenvoorzieningen worden voortgezet

In tegenstelling tot de eerste helft van het jaar, lijkt het alsof de meeste vormen van residentiële zorg, thuiszorg, kinderopvang, tijdelijke zorg, werkintegratie en andere diensten inmiddels terug zijn opgestart. Dat is natuurlijk in het voordeel van de miljoenen mensen die van zulke diensten gebruik maken om hun mensenrechten te kunnen genieten, een waardig leven te leiden en toegang te krijgen tot werk en werkgelegenheid. Het is al even belangrijk om de inzet en flexibiliteit van het personeel uit de sector te erkennen, want zij zorgen ervoor dat zulke diensten ook worden aangeboden tijdens deze globale pandemie; vaak zelfs vóór de dienstverleners attent werden gemaakt op de overheidssteun.

Nieuwe ondersteuningsmogelijkheden en flexibele organisaties

De Covid-19-pandemie heeft gezorgd voor veel nieuwe ondersteuningsmogelijkheden; deels door de versnelde digitalisering van de sector. Een van de grootste voordelen van deze snelle omschakeling is de verbeterde samenwerking tussen formele en informele verzorgers, hoewel de

kwaliteit van de zorg en ondersteuning (meestal) niet hetzelfde is als bij rechtstreeks persoonlijk contact. De snelle omschakeling naar online werk geeft ook blijk van de veelzijdigheid en flexibiliteit van de sector bij het zoeken naar nieuwe oplossingen voor de veranderende uitdagingen op sociaal vlak - en nu ook op vlak van de volksgezondheid. Een ander voorbeeld van deze veelzijdigheid is de snelheid waarmee ondernemingen van de sociale economie - waaronder ook die bedrijven die werken met personen met een handicap - hun productieprocessen aanpasten om zo de behoeften van de volksgezondheid te ondersteunen; zoals de ontwikkeling van mondkmaskers in België of de wasservice in Spaanse ziekenhuizen.

Voortzetting van de dienstverlening staat op het spel

Het is belangrijk om te weten dat de voorziening van zorg- en ondersteuningsdiensten wordt uitgevoerd binnen verscheidene contexten en met veel beperkingen, zoals de nieuwe gezondheids- en veiligheidsmaatregelen, de voortzetting van online ondersteuning en structurele uitdagingen die de sector moet overwinnen (dit wordt verder in het verslag besproken). Hoewel de situatie verbeterd is sinds april 2020, is het belangrijk te beseffen dat de voortzetting van de zorg en ondersteuning voor personen met een handicap - een cruciale factor voor miljoenen mensen - op het spel staat. Er zullen aanzienlijke inspanningen nodig zijn om de dienstverleners te helpen bekomen van de crisis, maar ook om hun weerstand tegen zulke crisissen helpen op te bouwen.

De volgende paragrafen zullen een duidelijker overzicht geven van de belangrijkste uitdagingen voor gehandicaptendiensten in oktober 2020.

Gehandicaptenvoorzieningen zijn essentiële diensten

Het is van cruciaal belang dat de diensten voor personen met een handicap kunnen voortgezet worden. Dat komt door de essentiële aard en bijdrage van deze zorg- en ondersteuningsdiensten voor de mensen die van zulke diensten gebruik maken, maar ook voor hun familieleden. Zonder zorg- en ondersteuningsdiensten zouden veel mensen met een handicap hun mensenrechten en sociale rechten niet kunnen genieten, niet kunnen participeren in de maatschappij of aan het werk zijn. Daarom is de voortzetting van zulke diensten essentieel; en dat verklaart voor een deel de verantwoordelijkheid van de overheid om de sector in staat te stellen zijn diensten te verlenen.

Personeelstekorten en uitdagingen

De sociale zorgverleners en steunverleners zijn het allerbelangrijkste aspect van de dienstverlening voor personen met een handicap. Zelfs vóór Covid waren er al personeelstekorten in de sector; zeker bij gekwalificeerd personeel. De Covid-19-pandemie heeft deze problemen alleen maar verergerd. Daarnaast werden de bestaande tekorten nog versterkt door meer afwezigheden, problemen i.v.m. mentale gezondheid en personeelsafvloeiingen. Er moet speciale aandacht worden besteed aan de manier waarop de Covid-19-pandemie de aantrekkingskracht van de beroepen uit

de sector beïnvloed heeft. Die beroepen kunnen gezien worden als 'essentieel, dus aantrekkelijk', maar ook als 'gevaarlijk, dus niet aantrekkelijk', bovenop de andere stigma's die horen bij het werk in de sociale sector (lage lonen, slechte werkomstandigheden, genderstereotypen, enz.) Een indirect gevolg van de Covid-19-pandemie is de verhoogde steun voor de reguliere gezondheidszorg, ook op vlak van verbeterde lonen en werkomstandigheden. Totnogtoe is de overheidssteun aan de sociale zorgsector beperkt gebleven; en dat zal de personeelstekorten alleen maar versterken, aangezien veel van de meer medisch georiënteerde zorgmedewerkers zullen overstappen naar beter betaalde jobs binnen de gezondheidszorg. Als er niet onmiddellijk maatregelen worden genomen door beleidsvormers op alle niveaus, zal de voortzetting van de zorg en ondersteuning voor personen met ondersteuningsbehoeften in het gedrang komen, omdat er niet genoeg medewerkers bereid zijn en in staat zijn om zulke diensten aan te bieden. In vele landen vormen deze personeelstekorten geen theoretische uitdaging meer, maar een existentiële, zeker door de verplichte personeelsverhoudingen en kwalificatievereisten.

Onvoldoende steun voor financiële duurzaamheid

De voortzetting van de zorg- en ondersteuningsdiensten hangt ook af van geschikte financieringskaders uitgegeven door de overheid. In vele, zelfs bijna alle landen van de Europese Unie, worden gehandicaptenvoorzieningen niet genoeg gefinancierd; en dat verklaart voor een deel de bovenvermelde personeelstekorten. Dit structureel probleem is gekend bij vele dienstverleners die nu aan het werk zijn in een soort 'overlevingsmodus' na jaren van bezuiniging. Een geschikte financiering zorgt er niet alleen voor dat de basissystemen van de sociale zekerheid blijven bestaan; maar ook dat die systemen steeds beter worden gedekt. In sommige gevallen wordt nu zelfs dat eerste in twijfel getrokken. In zo'n context is het dus geen verrassing dat veel sociale dienstverleners het financieel moeilijk hebben sinds het begin van de Covid-19-pandemie.

Door de pandemie hebben dienstverleners hun uitgaven moeten verhogen om ervoor te zorgen dat de zorg en ondersteuning op een veilige manier kan verleend worden. Die uitgaven vinden bijvoorbeeld plaats op het vlak van persoonlijke beschermingsmiddelen (mondmaskers, enz.), testing, extra personeel en extra werkuren, de aankoop van nieuwe technologieën, het aanpassen van de diensteninfrastructuur en noog

veel meer. Daarnaast heersen er in Europa veel verschillende meningen over wie de verantwoordelijkheid heeft om deze uitgaven te betalen, aangezien ze niet opgenomen waren in het bestaande contract. Sommige openbare instanties hebben aangegeven dat ze de bijkomende kost van hun dienstverleners zullen betalen, zoals in Salzburg, Oostenrijk. Veel andere overheden hebben dat echter nog niet erkend; wat voor enorme financiële moeilijkheden heeft gezorgd voor de dienstverleners die al in 'overlevingsmodus' zaten en dus grote uitgaven hebben moeten maken voor een veilige voortzetting van de diensten.

Die verhoogde uitgaven moeten ook gekaderd worden in een context waar velen een verminderd inkomen ontvangen - omdat de meeste openbare instanties hun contracten met dienstverleners als on vervuld beschouwen -, waar minder nieuwe contracten worden aangeboden, en waar ook de eigen financiering afneemt (fondsenwerving, sociale ondernemingen, enz.). Ondanks de aanpassingen die de dienstverleners hebben doorgevoerd om zorg en ondersteuning kunnen aan te bieden volgens de beperkingen van de volksgezondheid. In veel gevallen beschouwen openbare instanties de contracten met de dienstverleners als on vervuld, en daarom werden ze niet betaald. Dat brengt de financiële duurzaamheid van veel dienstverleners in gevaar en heeft dus ook een impact op de voortzetting van die diensten.

Overlevingsmodus staat op het spel

In de komende maanden en jaren zal de crisis een impact hebben op overheidsbegrotingen. Dat zou enorme schade kunnen berokkenen aan de financiering van sociale diensten; en veel van die diensten zijn nog niet hersteld van de vorige economische crisis in 2008 ('overlevingsmodus'). Het gebruik van de flexibiliteitsclausule in de begrotingsregels van de EU heeft op korte termijn voor enige verlichting gezorgd; maar er is een grote bezorgdheid over wat er zal gebeuren als de flexibiliteitsclausule weer wordt beperkt en wat de impact zal zijn op een sector die het financieel al moeilijk heeft.

Gehandicaptenvoorzieningen worden voortgezet

Het feit dat veel zorg- en ondersteuningsdiensten voor personen met een handicap weer operationeel zijn - met een aantal beperkingen - is de belangrijkste positieve ontwikkeling in de sector in de laatste maanden. Over heel het continent hebben veel mensen met een handicap nu weer toegang tot die diensten die ze nodig hebben om hun mensenrechten en sociale rechten te kunnen genieten, in overeenstemming met de Europese pijler van sociale rechten.

Achteruitgang op vlak van keuzes en controle voor de dienstontvangers

We kunnen echter niet ontkennen dat veel gebruikers van de dienstverleningen een stap achteruit hebben gezet en enorm lijden onder het gebrek aan (rechtstreekse) professionele hulp en ondersteuning tijdens deze crisis. Ze hebben ook geleden onder de afzondering die velen moesten verdragen en de manier waarop dit invloed heeft gehad op een waardige deelname aan het maatschappelijk leven. Daarom is het belangrijk om een volgende lockdown te vermijden in de zorg- en dienstensector, en om een goed evenwicht te zoeken tussen het sterker maken van de mensen die van de diensten gebruik maken, en ervoor te zorgen dat dit op een veilige manier kan gebeuren, zowel voor de gebruikers als de verleners.

Onze leden hebben al te vaak aangegeven dat dit evenwicht vaak te veel aandacht heeft voor de veiligheid van de dienstontvanger, en niet voor het genot van hun mensenrechten. Zo heeft in veel gevallen de persoon die van de diensten gebruik maakt, zeer weinig tot geen controle meer over de manier waarop de diensten worden aangeboden, in vergelijking met de periode voor de crisis. Vaak zijn het bijvoorbeeld enkel de wettelijke voogden en de dienstverleners die zeggenschap hebben over de werking van de dienst, en niet de persoon die van de dienst gebruik maakt. Dit is onder andere het geval bij sommige werkintegratiediensten, waar beslissingen genomen werden zonder te werknemers erbij te betrekken.

Gevaar van hermedicalisatie

Een andere reactie is de tendens om de zorgverlening en ondersteuning verder te medicaliseren in plaats van zich te richten op de individuele behoeften en wensen van de begunstigen. Het is belangrijk ervoor te zorgen dat Covid-19 niet leidt tot een vermindering van het genot van de mensenrechten, en dat de vooruitgang die al geboekt is op vlak van de deinstitutionalisering van sociale diensten, niet afzwakt door de volksgezondheids crisis.

Dat risico ligt zeer hoog, omdat velen moeilijk het onderscheid kunnen maken tussen het recht op gezondheidszorg voor de gebruikers van de diensten en het verlenen van de zorg binnen de sociale zorgsector. In plaats daarvan moet de leidraad ervoor zorgen dat de sociale ondersteuningssystemen de personen met ondersteuningsbehoeften in staat kunnen stellen hun rechten te genieten, zij het in gezonde en veilige omstandigheden, en ervoor zorgen dat personen met ondersteuningsbehoeften toegang hebben tot de reguliere gezondheidsdiensten. Deze discussie kan beginnen met de garantie van een steunverlening in gezonde en veilige omstandigheden.

Verstrekking van persoonlijke beschermingsmiddelen

Persoonlijke beschermingsmiddelen (mondmaskers, enz.) moeten beschikbaar worden gesteld en over het algemeen lijkt deze apparatuur in de meeste landen beschikbaar te zijn. Toch zijn er zeer grote bedenkingen en problemen over wie deze extra kosten moet betalen (zie het vorige punt over de voortzetting). Nu de tweede golf zich aan het verspreiden is over veel Europese lidstaten, moeten de overheden proactief blijven optreden om ervoor te zorgen dat de persoonlijke beschermingsmiddelen beschikbaar blijven voor gehandicaptenvoorzieningen en voor degenen die gebruik maken van de diensten over het hele continent.

Prioriteitsbepaling van test, trace en vaccins (wanneer die ontwikkeld zijn)

Test-en-tracesystemen binnen de diensten voor personen met een handicap geven een gemengd beeld, en een verdere prioritering van de sector binnen de bestaande systemen is een absolute noodzaak. Zo kan de verspreiding van het virus beheerd en beperkt worden binnen dergelijke diensten en voor de risicopatiënten die van die diensten gebruik maken. Omdat de ontwikkeling van de vaccins binnen enkele weken of maanden klaar zou kunnen zijn, is het van essentieel belang dat zowel het personeel in de zorg- en ondersteuningsdiensten als degenen die er gebruik van maken, bij de vaccinatie prioriteit krijgen; op gelijke basis met de dienstverleners en -ontvangers binnen de ouderenzorg en de nationale gezondheidszorg.

Opleiding van Personeel en Begunstigden op vlak van Gezondheid en Veiligheid

Gezondheid en veiligheid vereist ook een adequate opleiding voor zowel het personeel als de gebruikers van de diensten. Passende opleidingen lijken nog steeds vrij beperkt of niet specifiek gericht op de realiteit van de betrokken diensten, waar een nauwe band met de begunstigden van de dienst noodzakelijk kan zijn. De opleidingsprogramma's voor de gebruikers van de diensten moeten

ook toegankelijk worden gemaakt, zoals in een formaat dat gemakkelijk te lezen is, voor de dienstontvangers. De Covid-19-pandemie zorgt nog steeds voor veel onzekerheid, en de werknemers en de begunstigen van de diensten zouden toegang moeten hebben tot ondersteuning voor hun mentale gezondheid.

Hoe haal je het meeste uit digitalisatie tijdens Covid-19

Het gebruik van digitale hulpmiddelen kan ook helpen om persoonlijk contact te verminderen en de nodige ondersteuning te bieden. Er zijn echter nog veel uitdagingen die blijven bestaan, te beginnen met de ongelijke beschikbaarheid van stabiele internetverbindingen en -infrastructuur in heel Europa en zelfs binnen elk land. Zelfs als dit niet haalbaar is, hangt de digitale ondersteuning ook af van de beschikbaarheid van digitale apparatuur; zowel voor de professional als voor de begunstigde van de dienst. Hiervoor moeten zowel de werknemers als de professionals in staat zijn om dergelijke apparatuur te gebruiken, en ze moeten weten hoe dat moet. Kortom is de digitalisering van de gehandicapten diensten in 2020 snel verbeterd; maar het proces is gemakkelijker gezegd dan gedaan en er ontstaat vaak een digitale kloof in de diverse bovengenoemde problemen.

Een proactief beleid is nodig om ervoor te zorgen dat de digitale infrastructuur en apparatuur over het hele continent beschikbaar is en dat iedereen wordt opgeleid op een manier die het mogelijk maakt om dergelijke ondersteuning online aan te bieden. De afgelopen zes maanden is namelijk gebleken dat het verlenen van online ondersteuning een heel andere taak is dan het verlenen van ondersteuning via rechtstreeks persoonlijk contact.

5. Welke rol speelt de Europese Unie?

Na een trage start heeft de Europese Unie een steeds belangrijkere rol gespeeld in de manier waarop het continent reageerde op Covid-19; misschien vooral op het vlak van economisch herstel. Het is belangrijk te beseffen dat veel van de beleidsbevoegdheden rond Covid-19 (gezondheid, sociale zaken, enz.) in de eerste plaats op nationaal niveau liggen, wat betekent dat de EU slechts beperkte verantwoordelijkheden heeft met betrekking tot dit beleid. In het volgende deel wordt de impact van dit beleid op de gehandicapten diensten kort geëvalueerd.

Fiscale regels van de EU: nu wel goed, maar later?

De Europese Unie zorgde al snel voor meer flexibiliteit in haar fiscale regels, die meestal waterdicht zijn. Hierdoor konden de lidstaten meer geld uitgeven (en hun overheidsschuld verhogen) om hun reactie op de crisis bij te staan. Door feedback van onze leden kwamen we te weten dat dit duidelijk werd omdat een aantal nationale en regionale overheden bereid waren om de sector voor gehandicapten diensten verder te ondersteunen, deels door hun minder strikte fiscale regels. Men is echter erg bezorgd over wanneer deze fiscale flexibiliteit van de EU zal beëindigd worden en wat voor een impact dat zal hebben op de financiering van gehandicapten diensten.

In voorgaande crisissituaties hebben de fiscale regels van de EU en hun steun aan bezuinigingsmaatregelen een enorme impact gehad op de voorziening van zulke diensten. Veel ondersteuningsdiensten waren aan het begin van de Covid-19-pandemie zelfs nog aan het herstellen van de crisis in 2008.

EU Staatssteun: niet gebruikt voor gehandicapten diensten?

De EU heeft ook haar beleid inzake Staatssteun opengesteld, waardoor lidstaten de getroffen bedrijven financiële steun konden bieden. Deze maatregel werd verwelkomd door de leden. Velen gaven echter aan dat zulke maatregelen geen direct effect hadden op hen; omdat ze ofwel voornamelijk gericht waren op grotere bedrijven, ofwel werden deze leden door hun status als non-profitorganisatie niet beschouwd als kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) in de nationale wetgeving (hoewel de definitie van de EU het tegendeel beweert). Een ander argument was dat de EU haar lidstaten sterk zou moeten aanbevelen om hun staatssteunmaatregelen te gebruiken en zo organisaties te helpen bij het aannemen van mensen met een handicap; zeker nu de economische prognoses zo zwak zijn en een nog grotere impact zullen hebben op de tewerkstelling van mensen met een handicap.

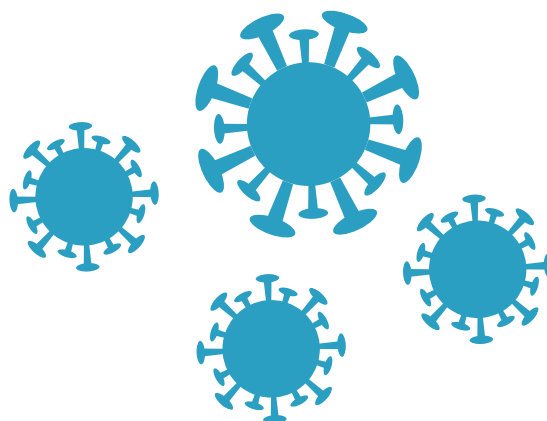
EU Overheidsopdrachten: een leidraad voor de lidstaten?

Overheidsopdrachten zijn een belangrijk beleid binnen de EU en hebben een invloed op sociale diensten; maar veel overheidsinstanties toonden zich weinig flexibel ten opzichte van hun contracten met nationale sociale dienstverleners. Daarom werd aan de inkomens van sommige dienstverleners niet - of toch niet helemaal - voldaan, want de geleverde diensten waren niet helemaal overeenkomstig met de contracten vóór Covid-19. Het is belangrijk om te weten dat de Europese Commissie richtsnoeren opstelt voor aanbestedende diensten die duidelijk maken hoe ze op een gepaste manier moeten reageren op de gevolgen van de crisis. De Europese Commissie moet ook het gebruik van voorbehouden markten bevorderen om zo steun te bieden aan de non-profitsector en de tewerkstelling van kansarme groepen tijdens de aanhoudende en komende economische crisis.

EU-fondsen: Steunpunt noodzakelijk!

De Europese Unie heeft een Corona-investeringsinitiatief (CRII) uitgewerkt om bestaande EU-fondsen opnieuw toe te wijzen en de lidstaten zo te helpen omgaan met de crisis. Geen enkel EASPD-lid heeft ons laten weten dat dit investeringsinitiatief heeft gezorgd voor meer steun aan gehandicaptendiensten in deze crisis, ondanks de hogere kosten

(persoonlijke beschermingsmiddelen, extra personeel, digitale apparatuur, enz.). Dat komt deels omdat de beheersinstanties niet volledig geïnformeerd zijn over de manier waarop ze de financiering kunnen gebruiken om sociale diensten te ondersteunen. De Europese Unie onderhandelt nu over haar volgende EU-begroting en er moeten inspanningen worden geleverd om ervoor te zorgen dat de extra beschikbare EU-middelen adequaat worden gebruikt om het herstel en de veerkracht van de sociale dienstverlening te waarborgen. Om te beginnen zou er een "Steunpunt voor het gebruik van EU-fondsen voor sociale diensten" moeten worden opgericht, wat onlangs is voorgesteld.

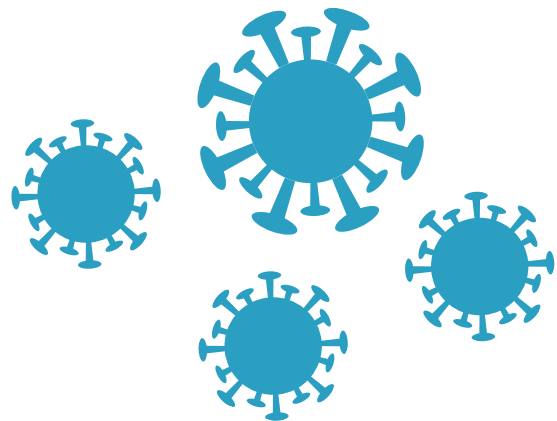
Faciliteit voor herstel en veerkracht

Een andere belangrijke gelegenheid waarop de overheden gehandicapten diensten kunnen ondersteunen, is de faciliteit voor herstel en veerkracht van de EU, een programma van €672,5 miljard ter ondersteuning van overheidsinvesteringen in het economisch herstel. Het is afwachten of dit zal worden gebruikt om de ondersteuning van personen met een handicap bij te staan. Het gebrek aan toewijzing voor investeringen in de sociale sector blijft een groot probleem en men vreest dat gelijkaardige kwesties als voor het investeringsinitiatief weer van toepassing zullen zijn.

Initiatieven voor het sociaal beleid van de EU: een druk jaar in 2021, maar hulp voor gehandicaptenvoorzieningen?

De Europese Unie plant een ambitieus 2021 voor haar sociaal beleid, met voornemens voor een actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten (EPSR), een actieplan voor de sociale economie, een Europese strategie voor personen met een handicap, een kindergarantie en nog veel meer. Gehandicapten diensten spelen een zeer belangrijke rol in elk van deze beleidsprioriteiten en bij de ontwikkeling van deze voorstellen moet rekening worden gehouden met de huidige context van de invloed van Covid-19 op deze diensten. Als onderdeel van

het actieplan voor de EPSR en als tegenwicht voor het gebrek aan erkenning van de sector, moet de Europese Commissie de oproep van het Europees Parlement in overweging nemen. Het Parlement riep op tot een EU-kader voor zorgdiensten volgens minimumnormen en kwaliteitsrichtsnoeren en ook om de sector te helpen herstellen van de crisis en het volledige voordeel te halen uit het herstelplan van de EU. EASPD werkt momenteel aan verslagen met standpunten over alle onderwerpen, die op aanvraag beschikbaar zijn.

6. Conclusies

Sinds de eerste golf en lockdown werd er al een enorme vooruitgang geboekt bij de voorziening van zorg- en ondersteuningsdiensten voor personen met een handicap; de meeste diensten kunnen nu opnieuw voorzien worden, ook via rechtstreeks persoonlijk contact. Dit is heel positief.

Dat komt deels door de flexibiliteit van vele dienstverleners, die de manier waarop de zorg en ondersteuning wordt aangeboden, hebben aangepast. Dat deden ze zowel aan de hand van digitale middelen, als op manieren waarbij de fysieke afstand kan gemaximaliseerd worden. Persoonlijke beschermingsmiddelen (PPE) zijn nu over het hele continent grotendeels beschikbaar.

In verband met de huidige tweede golf, blijft de situatie onstabiel. Dat komt door een aantal uitdagingen die de voortzetting en de duurzaamheid van de Europese dienstverlening op het spel zetten, waaronder:

- Onvoldoende overheidssteun om de financiële duurzaamheid van de sector te kunnen verzekeren, door verhoogde kosten, verminderd inkomen en de reeds bestaande moeilijkheden die vele dienstverleners over het hele continent moeten ondergaan.
- Verergerde personeelstekorten door meer afwezigheden, personeelsafvloeiing, ziekteverlof en problemen i.v.m. mentale gezondheid.

Er zijn bewijzen dat de nadruk op het 'beschermen van mensen met een handicap' voor veel van hen eigenlijk leidt tot minder eigen keuzes en controle over hun leven en over de diensten waarvan ze gebruik maken - en minder genot van mensenrechten. Dat druist in tegen de principes van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, ook bekrachtigd door de Europese Unie. Wat wel nodig is, is dat de dienstverlening voor personen met een handicap blijft werken, dat ze die mensen keuzes laten blijven maken en controle over hun leven geven, en dat dit gebeurt op een manier die de gezondheid en veiligheid van zowel de dienstontvangers als de professionals garandeert. Daarvoor zouden overheidsinstanties de volgende stappen moeten ondernemen:

- Zorg voor adequate financiering voor dienstverleners, zodat zij bijkomende kosten kunnen dekken en hun verliezen kunnen compenseren, met het oog op het verzekeren van de financiële duurzaamheid en de jobs van de dienstverleners.

- Ondersteun de dienstverleners bij het rekruteren en behouden van personeel zodat de dienstverlening kan voortgezet worden; ondersteun hen ook bij het opleiden van de begunstigden en professionals op het vlak van gezondheid en veiligheid tijdens Covid-19.
- Geef prioriteit aan de toegang tot persoonlijke beschermingsmiddelen, test-en-tracesystemen en vaccins (wanneer die ontwikkeld zijn), voor zowel de dienstontvangers als de professionals.
- Ondersteun de dienstverleners bij het digitaliseren van hun diensten aan de hand van begeleiding, financiering voor het aanschaffen van apparatuur en het opleiden van betrokken personen, en het ontwikkelen van toegankelijke digitale tools en oplossingen.
- De steun van de Europese Unie aan gehandicaptenvoorzieningen tijdens de COVID19-pandemie had tot nu toe slechts een gelimiteerde impact. Dat komt voornamelijk, maar niet enkel, door keuzes gemaakt op nationaal niveau. Hoewel dit deels kan worden verklaard door de verdeling van bevoegdheden, zou de Europese Unie meer moeten ondernemen om haar verplichtingen inzake de mensenrechten te respecteren, en om te garanderen dat de sector - die essentieel is voor haar sociaal beleid - zijn activiteiten kan blijven voortzetten en duurzaam kan zijn. Dit omvat voor de EU onder andere aanpassingen aan haar fiscale regels, aan haar beleid inzake staatssteun en overheidsopdrachten, het vergemakkelijken van het gebruik van EU-fondsen en verzekeren dat haar sociaal beleidsplan voor 2021 een groot deel van de problemen aankaart die de sociale diensten tijdens deze Covid-19-pandemie hebben beïnvloed.

---

7. Begeleidende Documenten

- EASPD 1e Snapshot-verslag over de Impact van COVID-19 op Gehandicaptendiensten in Europa (april 2020).
- Gedeeld standpunt over Sociale Dienstverlening en COVID-19: welke rol heeft de EU? (juni 2020).
- Europese Unie: Reactie op het Coronavirus
- EASPD-publicaties met verslagen en onderzoeken over personeel, financiering en nog veel meer

EASPD is de Europese Associatie van Dienstverleners voor Personen met een Handicap. Wij zijn een Europese non-profitorganisatie die meer dan 17 000 sociale diensten en gehandicaptenorganisaties over heel Europa vertegenwoordigt. Het voornaamste doel van EASPD is het bevorderen van gelijke kansen voor personen met een handicap, aan de hand van doeltreffende en hoogwaardige dienstsysteem.

[.@easpdbrux](https://www.facebook.com/easpdbrux)

[@EASPD_BRUSSELS](https://twitter.com/EASPD_BRUSSELS)

www.easpd.eu